

Yönetimden

2013 Yılı'nı geride bıraktık ve 2014'e merhaba dedik...

Eğitimle ilgili sorunları ve olayları izleme ve çözüm yolları üretme çalışmalarımızı sürdürüyoruz...

Ne yazık ki, 2014'te de eğitim dizgemizin sorunları artarak devam ediyor. 15 milyonu aşkın öğrencimizin orta öğretim kurumlarında öğrenim gördüğü düşünüldüğünde bu sorunların toplumun tamamına yakınına ilgilendirdiğini söyleyebiliriz.

Bugün sorunlar içinde eğitim gören gençlerimizin gelecekte nasıl sıkıntılar çekeceğini de görür gibiyiz.

Öncelikle atanamayan öğretmenlerin durumu toplumun vicdanını kanatmaya devam ediyor. Okullarda yaklaşık 300 bin öğretmene gereksinim varken, üniversite mezunu 300 bin öğretmen atanamadığı için işsizdir... 35 Öğretmenimiz atanamadığı için canına kıymıştır...

Son olarak Sinoplu Gamze öğretmenin yaşamına son vermesi hepimizin vicdanında derin yaralar açmıştır.

Gamze öğretmen, yıllarca emek çekmiş, üniversite bitirmiş ve Kimya öğretmeni olur, diploması almıştır. Ancak, yıllar içinde ataması yapılmamıştır. Bu konuda derhal harekete geçilmeli ve atamalar gerçekleştirilmelidir...

Yine, eğitim sistemimiz sınava odaklı olduğundan ortaöğretimde okuyan gençlerimi-

zin yaşamları altüst olmaktadır. Okullardan sınavlar yüzünden nefret edilmektedir... YGS sınavı ve LYS sınavı ortaöğretim öğrencilerimizin korkulu rüyasıdır...

2014 yılında YGS sınavına giren yaklaşık 1.950 öğrenciden, ÖSYM'nin verilerine göre:

- Yaklaşık 900 bin aday fen,
- 420 bin aday da matematik testinde tek bir doğru dahi yapamamıştır.
- Matematik'te sıfır çekenlerin sayısı geçen yıl 310 binken bu sayının 420 binlere yükselmesi dikkat çekmiştir...

Eğitim dizgemizin içinde bulunduğu sorunlar PISA raporlarının sonuçlarına da yansımaktadır.

Resmin, müziğin, felsefenin, beden eğitimi derslerinin önemsiz olarak görülen, kitap okuma bilinci kazandırmayan, demokratik olmayan, ezberci eğitim sistemiyle bir hedefe varılamayacağı ortaya çıkmıştır, çıkmaktadır...

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı olarak, çağın eğitimi olan "İş Eğitime" ağırlık verilmesi, Köy Enstitülerinde uygulanan çağcıl eğitimden yararlanılması gerektiğini bir kez daha haykırıyoruz...

2014 yılının sağlık, mutluluk ve aydınlık günler getirmesini diliyoruz...

kevakfi@gmail.com

Köy Enstitülerine Yaklaşım

Köyde Eğitim

Ceyhun Atuf Kansu

“Hayatımızın kökü yurda gömülüdür.”
(Köyde Eğitim – İ. Hakkı Tonguç)

Vakfımızın yayınları arasında yer alan İ. H. Tonguç’un kitaplarıyla ilgili olarak Ceyhun Atuf Kansu’nun “Tonguç’un Kitapları” adıyla kaleme aldığı denemesini okuduğumuzda, değerlendirmelerinin güncelliğini yitirmediğini gördük.

Günümüzde eğitim sorunlarını saptayıp çözümler ararken yardımcı olacağını düşünerek bu değerlendirmeleri kısaltarak sizlerle paylaşmak istedik.

İlk olarak “Köyde Eğitim” kitabı üzerine yazdıklarına yer veriyoruz.

Kansu 1964 yılında yazdığı denemesinin başında Tonguç’un 1938 yılında basılan “Köyde Eğitim” kitabının bölümlerinin tanıtımını yapar.

Bu tanıtımlardan sonra şu değerlendirmelerde bulunur:

“Türk köyünün tarihsel gerçeği şudur: Türkiye’nin manzarası çeşitli nedenlerle doğaya yenilmiş, bir halkın yurdunu gösterir. Bu manzaradan bir “milletin ruhu”na varmak istersek: Bu ruh, çeşitli tarihsel, ekonomik, toplumsal nedenlerle doğaya, zamana ve akan hayata yenilmiş; boyun eğmiş bir halkın ruhudur. Devrim, kendi “Kurtuluş Savaşı” deneyinden yararlanarak, halkın içindeki gizli uyanma, yaşama, kurtulma gücüne el atarak ne yapmalıdır? Bir milletin ruhunu, hayata, doğaya ve zamana egemen kılmak için tarihsel, ekonomik, toplumsal bağları yenilemelidir. Türk halkını doğaya, hayata ve zamana egemen kılacak yeni toplumsal ekonomik koşullar yaratılmalıdır. Türk devriminin önündeki gerçek köy sorunu budur. Köy eğitimi sorunu da, işte bir okuma yazma öğretimi sorununu çok

çok aşarak, Türk köyünün toplumsal yapısını, Türk köyünün hayat anlayışını değiştirmek gibi “ana yapı” sorunlarının içine dalmaktır. Köy eğitiminin özü, böylece köy sorununun özünden çıkmaktadır. Tonguç gerçeklere dayanarak bu özün temellerini tartışmaktadır. Köy eğitimi sorunu, Türk köyü ile doğa, toprak ve devrim arasındaki bağa ve de, devrimin getirdiği hayat anlayışı arasındaki ilişkilerin “tarihsel” çatısına, bu çatışmalardan doğan yeni bir toplum düzenlemesine dayanmaktadır. Köy eğitiminde, Tonguç’un bu “tarihsel çatışma” ortasında, devrimci bir güçle öne sürdüğü bir insan örneği belirlemektedir: Yeni ve güçlü insan tipleri yaratmak! Bilgili, karakterli, çağdaş cumhuriyet vatandaşları yetiştirmek... Yeni, yaratıcı, güçlü insanın nitelikleri nelerdir? Bu insan, teknikle doğayı işleyen, doğaya şekil veren, doğayı yenen insandır. Bu insan yüzyılların durgunluğundan kurtulmuş insandır. Bu insan, “toplumu gelenekçi bir hayat anlayışına” bağlayan bağları koparan ve toplumu devrimin hayat anlayışına bağlayan insandır. Bu insanın “yaratıcı, güçlü insanın” üç özelliği, köy eğitiminde özünü belirlemektedir. “Toprak insana, istediğini vermek zorundadır. Yalnız, bunun için üzerinde yaşayanların, kadir insanlar haline gelmeleri gerektir. İnsanların hayat anlayışlarında böyle bir değişiklik yaratmak zorunluluğu vardır. Eğitimin en temelli görevi: Tabiata saldıracak ve onun üzerinde egemenlik kurabilecek yaratıcı insanı ortaya çıkarmaktır. Bu bütün eğitimin olduğu gibi, köy eğitiminin de ölümsüz amacı olacaktır.” Tonguç’a göre, köy hayatı değiştirilirken ve bu hayatın değişmesinde öncü insanlar yaratılırken göz dikilecek yeni toplum ülküsü, Türk devrimi ve onun yeni hayat değerleridir. “Millet, her türlü değerler ve toplumsal varlık-

lar için tükenmez bir kaynaktır. Eğitimin görevi bu kaynaktan yararlanarak yeni insan tipleri yaratmaktır. Her yeni tarih dönemi, yeni insan tipleriyle beslenir ve yaşatılabilir. Yeni bir tarih dönemi demek; devrimle birlikte yeni bir hayat düzeni, insan tipi yaratacak ilkeleri ortaya koymak demektir. Yeni hayat anlayışlarıyla bezenen ve daima canlı kalan Türk devrimi ve Cumhuriyet yönetimi bu ülkeye doğru geniş yollar açan gerçek bir varlıktır.” Devrimci ve Cumhuriyetçi eğitimci Tonguç burada şu soruyu sormaktadır: “Fertlere aşılması istenilen yeni değerlerle, bu değerlere göre şekil alacak olan yeni hayat; yetişmekte olan kuşaklara, özellikle köydekilere aşılmasıyla yaşatılabilir mi? Cumhuriyetin önünde duran en büyük ve dokunulmamış problem budur!”

Ceyhan Atuf KANSU, Tonguç'un Kitapları(Bir Deneme), S/13-14-15, Toplum Yayınevi-Ankara(1964)

Mukaddes Kepenek

Sevgili Bilal Bey Amcam'a...

Yaşamında öğretmenlikten başka, dürüstlükten başka, kararlılıktan başka, onurluluktan başka bir şey barındırmayan baba dostu, çocukluğumun Bilal Bey Amcası güle güle.

Köy Enstitülerinin çağdaş, devrimci ulu çınarları, sizler Anadolu'nun rengarenk çiçekleri. Türkiye'nin aydınlanmasında ellerinde meşalelerle karanlığa meydan okuyan yiğitler

Yoksul bozkırın çocukları köylerinden ayrılıp bir bir pervaneler gibi ışığa yürüdüler.

Bir gün bizim evde bana Çorum Bayat Akseki köyünden çıkıp yaya olarak Kastamonu Gököy Köy Enstitüsüne ne zorluklarla gidişini anlatmıştı. Bu güzel yolda Bilal Bey Amcamın kadim dostu olacak Musa Emmi(Uysal) Vardı.

Sizleri hep güzelliklerle anacağız. Sizlerin hep başı dikti . Kırdığımız ama hiç eğilmediniz. Güle güle baba dostu Bilal Bey Amcam.

(Bilal Berker Gököy İlk mezunlarından)

Doğum 1922

Ölüm Mart 2014

Hasan Âli Yücel Anma etkinliği: Prof. Dr. Zafer Gençaydın, Erdal Atıcı, Âli Eronat

Hasan Âli Yücel'i anma etkinliği sonrasında

5 Nisan 2014, Ulusal Kanal “Öğretmen Yetiştirme Modeli üzerine” Naci Beştepe, Prof. Dr. Dilek Gözüdok, Erdal Atıcı

Uğur Mumcu Adalet ve Demokrasi Haftası sonrasında katılımcı kuruluşlara teşekkür plaketi verildi. Vakfımıza verilen plaketi Başkanımız Erdal Atıcı aldı

Vakfımızdan Haberler

- 3-12 Ocak 2014 tarihleri arasında ATO Congressium Fuar Merkezinde yapılan kitap fuarına katıldık. Ali Kınacı arkadaşımız fuar boyunca sergi yerimizi gelen konuklara yayınlarımızı tanıttı...
- 27 Ocak 2014'te Uğur Mumcu “**Adalet ve Demokrasi Haftası**” nedeniyle Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde “**Kuruluşunun 90.Yılında Cumhuriyet Eğitimi**” konulu bir etkinlik gerçekleştirdik. Vakıf Başkanı Erdal Atıcı'nın yönettiği etkinliğin, konuşmacılar Prof. Dr. Mahmut Adem ve Mustafa Gazalıcı idi.
- Vakfımızın çalışmaları konusunda sizleri bilgilendirmek için yayınlamış olduğumuz “**Köy Enstitüleri**” bültenini üç ayda bir yayınlama kararı aldık...
- Kanal B televizyonu tarafından çekilen, Yayın ve Yapımcılığını Safa Eraslan'ın yaptığı “**Darülfünun'dan Köy Enstitülerine**” adlı belgeselin özet hali vakfımızca DVD olarak kazandırılmıştır. İsteyen dostlarımız küçük bir bağış karşılığında DVD'ye sahip olabilirler...
- 8 Şubat 2014'te vakfımızda “**90.Yıl Cumhuriyetimiz Söyleşileri**”nin üçüncüsü olarak “**Geçmişten Günümüze Enerji Politikaları...**” başlıklı bir konferans düzenledik. Konferansın konuşmacısı **Fatih Kaymakçıoğlu**'ydu.
- Mustafa Aydoğan ile ilgili hazırlamış olduğumuz “Armağan” kitabın hazırlıklarını sürdürüyoruz...
- Vakfımızın ilk yayını olan “Niçin Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı” adlı kitabımız uzun süre önce tükenmişti. Kendisi de bir Köy Enstitülü olan

Aliyar Karaca öğretmenimiz kitabı karşılıksız olarak bastırarak okuyucularımızla buluştu. Kendisine bir kez daha teşekkür ediyoruz...

- Kurucularımızdan, Öğretmen Örgütçüsü, Şair – Yazar Fakir Baykurt'un kızı Işık Baykurt, Fakir Baykurt'un Kütüphanesinden 138 adet kitap ve dergi gönderdi. Çoğu imzalı olan ve demirbaşaya kaydettiğimiz bu değerli eserleri, Vakfımıza güven duyarak gönderen Işık Baykurt'a sonsuz teşekkür ediyoruz...
- Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, Dicle Köy Enstitüsü'nde okuyan ve son sınıfında ayrılmak zorunda kalan Üner Alp'i kalmakta olduğu huzurevinde ziyaret etti. Kendisiyle canlı tarih çalışması yaptı. Üner Hanıma sağlıklı bir yaşam diliyoruz...
- 26 Şubat 2014 günü ölümünün 53.yılında aydınlanmacı Milli Eğitim Bakanı Hasan-Âli Yücel'i Cumhuriyet Kültür Merkezi'nde saygıyla andık. Etkinliğimize konuşmacı olarak Hasan-Âli Yücel'in torunu Âli Eronat, vakıf başkanımız Erdal Atıcı ve Hacettepe Üniversitesi E. Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zafer Gençaydın katıldılar.
- 15 Mart 2014 tarihinde vakfımızda Öğretmen Okullarının açılışının 166.yılı nedeniyle imza-söyleşi etkinliği düzenledik. Bu etkinlikte sunuş konuşmasını vakıf başkanımız Erdal Atıcı yaptı. Etkinliğin konuşmacıları Av. Şihca Yavuz ve Nazım Bayata idi. Etkinlik bitiminde Nazım Bayata son yapıtı olan “İstanbul(Çapa) Yüksek Öğretmen Okulları anıları” adlı kitabını imzaladı.

Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfında teşekkür plaketi töreni: Erdal Atıcı, Nazım Mutlu, Işık Kansu, Önder Uyanık, Orhan Tüleylioğlu, UMAG çalışanları

Türkiye'nin Enerji Politikaları Konuşmacısı Fatih Kaymakçıoğlu, Burdur Senatörü Ekrem Kabay'ın teşekkür konuşması

27 Ocak 2014 Uğur Mumcu Anma Etkinliği: “Laik Eğitim Üzerine” Konuşmacılar: Prof. Dr. Mahmut Adem, Erdal Atıcı, Mustafa Gazalıcı

Bağışlarınız için;
Posta Çeki No: 524699
Ziraat Bankası Kızılay Şubesi:
IBAN: TR420001000685390292475003

Işık Baykurt'un Bağışladığı Kitaplar

1. "Yandım Ali", "Özyaşam-1", "Özyaşam-7", "Yüksek Fırımlar", "Keklik", "Yılanların Öcü", "Yayla", "Yarım Ekmek", "Koca Ren", "Kara Ahmet Destanı", "Onuncu Köy", "Köygöçüren", "Kaplumbağalar", "Amerikan Sargısı", "Tırpan", "Eşekli Kütüphaneci" Fakir Baykurt
2. "Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri" Eğitim-Der Yayınları
3. "Köy Enstitüleri Yolunda" Halit Ağanoğlu
4. "Akçadağ Köy Enstitüsü Dergisi-Sayı 7"
5. "Türkiye'de İleri Atılımlar ve Köy Enstitüleri" Bekir Semerci
6. "Tonguç ve Köy Enstitüleri" Pakize Türkoğlu
7. "Köy Enstitüleri ve Hatıraları" İ. Safa Güner
8. "Arifiye Köy Enstitüsü", "Eski bir Öğretmenin Anıları" S. Edip Balkır
9. "İlköğretim Kavramı", Köyde Eğitim" İ.Hakkı Tonguç
10. "Tonguç Yolu" Mehmet Başaran
11. "Pestalozzi ve Devrim" Alfred Rufer
12. "Türkiye'de Köy Enstitüleri" Fay Kirby
13. "Köy Öğretmenine Mektuplar", "Tonguç'un Kitapları" Ceyhan Atuf Kansu
14. "Evreleriyle, Getirdikleriyle ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri", "Eğitmen Kursları-Köy Enstitüleri" Şevket Gedikoğlu
15. "İvriç Köy Enstitüsü'ndeki Öğrencilik Yıllarım" Galip Candoğan
16. "Piramidin Tabanı- 1" Hürrem Arman
17. "Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç" Engin Tonguç
18. "Son Köy Enstitüsü" Hayati Tahsin Yılmaz
19. "Köy Enstitüleri Dergisi"
20. "Hasan-Âli Yücel ve Türk Kültür Reformu" (Türkçesi ve ayrıca Almanca basımı) Mustafa Çıkar
21. "Demokrasiye Geçiş 1946-1950" Mahmut Goloğlu
22. "Köy Enstitüleri Yılları" Talip Apaydın
23. "Köylünün Güneşi" H. Nedim Şahhüseyinoğlu
24. "Köy Enstitüleri ve Ötesi" Mahmut Makal
25. "Sanat ve Toplum" Dergi
26. "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu İzahnamesi (4274)
27. "Köy Sorunu ve Gençlik" Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil
28. "Mürebbinin Ruhu ve Muallim Yetiştirme Meselesi" G. Kerschensteiner, Çev: İ. Hakkı Tonguç
29. "Köy Enstitüleri ve Koç Federasyonu-İçyüzleri- (Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını: Fasikül 10)
30. "Kuruluşunun 36.Yılında Köy Enstitüleri Özel Sayısı" Yeni Toplum Dergisi
31. "Köy- Bir Eğitim Topluluğu Olması Bakımından" Johann Friedrich Dietz, Çev: M. Ali Akademir
32. "Türkiye Köy İktisadiyatı" İsmail Husrev
33. "Sindel Köy" Doç. Dr. İbrahim Yasa
34. "Neden Köy Enstitüleri" Şerif Tekben

35. "Kültür Bakanlığı Dergisi-Sayı:20-1-Sonkanûn 1937
36. "Yarının Türkiyesine Seyahat-Yeni Türk Akıncılarının Âleminden Notlar" Ahmet Emin Yalman
37. "Köy Enstitülerinin Tarihçesi ve Kızılçullu Köy Enstitüsü" Emin Soysal

Not: Kitapların devamını gelecek sayıda ekleyeceğiz.

Bize Gelen Kitaplar

- "Türkiye'de Toplumcu Belediyecilik", "Yeni Toplumcu Belediyecilik Üstüne" Selahattin Yıldırım
- "Türkiye'de Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler" Osman Nuri Ergin, Haz. Ve Giriş: Selahattin Yıldırım
- "Kıracımız" Hakkı Özkan, Yaba-Sahaf/Cep kitapları
- "Akçadağ Öğretmen Okulu" Gülhan Hazır
- "Enerji Sektöründe İpotekli Yaşam" Fatih Kaymakçıoğlu
- "Geçmişten Günümüze Aydoğdu Köyü ve Söz Dağarcığı" Dr. M. Ali Işıksoluğu
- "Cangama-Bir Başmüfettişten Anılar-Gözlemler-İzlenimler" Ayhan Sızan, Öğretmen Dünyası Yayınları
- "Amerika'da bir Harputlu", "Köy Enstitüsü Aydınlığı" ve "Bende İzi Kalanlar" Hüseyin Beyazıt
- "İstanbul (Çapa) Yüksek Öğretmen Okulu Anıları" Nazım Bayata
- "Kara Çadırdan Aksu Köy Enstitüsü'ne" Mustafa Şanlı
- "Başarılı Çocuk Yetiştirmede Anne-Babaya Yardım" Nurser Göze
- "Düşe Yazanlar" Ayşe Kaygusuz
- "Şairlerden İzler 1-2" Mehmet Aydın

Yitirdiklerimiz

1. Osman Yıldız,Köy Enstitüsü mezunu(Vakfın üyesi, vefat 2013)
2. Ahmet Rahmi Ercan, Akçadağ Köy Enstitüsü mezunu(12.01.2014)
3. Şevket Hızal, Kızılçullu Köy Enstitüsü ile Yüksek Köy Enstitüsü ilk çıkışlılarından 1920 Muğla doğumlu, değişik Köy Enstitülerinde öğretmenlik, değişik yerlerde denetmenlik ve ilköğretim müfettişliği görevlerinde bulundu.(Vefat: 16.01.2014)
4. Muhsin Eraydın, Düziçi Köy Enstitüsü 1945 mezunu(Vefat: Ocak 2014)
5. Mehmet Cihangir, Cilavuz Köy Enstitüsü ve Hasanoğlan Yüksek köy Enstitüsü mezunu(1929- 03.02.2014)
6. Veli Demiröz, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü mezunu(vefat: 02.02.2014)
7. Bilal Berker, Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsü mezunlarından(vefat: 20.03.2014)

Neler Okuyalım

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü

M. Demirel Babacanoğlu

İlginç bir kitap. Köy enstitülerinin öyküsü, romanı, destanı denilebilir. Yurt, cumhuriyet, Atatürk aşkıyla oluşturulmuş bir eğitim düzeninden söz ediliyor... Kahramanları; Atatürk, İnönü, Hasan Ali Yücel, İsmail Hakkı Tonguç, öğretmenler, öğrenciler, köylüler... Bu tutku, onları doruğa çıkarır. Ama, her tutku gibi bu tutku da sonuçsuz kalıyor!.. Karşıtları; anamalcılar, ABD'ciler, ağalar, siyasetçiler... El birliği, söz birliği edip oluşumu yıkmışlardır.

Özetleyelim kitabı...

Yazar, 1941'de Ankara- Hasanoğlan köyüne geliyor. Burada okul filan yok. Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nün temeli atılacak... Tasarı, taslak, Prof. Dr. Adnan Kuruyazıcı, Orhan Sefa, Sili* tarafından hazırlanıyor. Kayseri- Pazarören, Samsun- Ladik, Kars- Cılavuz, Edirne- Kepirtepe'den.. Öğrenciler akıp geliyor öğretmenleriyle.. Çadır kuruyorlar, ev kiralyorlar.. Tasar, taslağı uyguluyorlar. 6 ayda 16 yapı bitiriyorlar... Ertesi yıl 15 yapı ekleniyor buna.

İlk önce hızlandırılmış kurslar açılıyor. Yüksek Köy Enstitüsüne öğretmen yetiştirilecek.. Yani köy üniversitesi kurulacak...

Başlangıçta, Kızılçullu'dan, Çifteler'den 103 öğrenci gelmiş kursa. Başarılı olanlar enstitü öğretmeni olacaklar. İlk derse, Okul Müdürü Lütfi Engin giriyor, hava soğuk, soba yakılmamış, kendi eliyle yakıyor sobayı. Tanışıyorlar. Her enstitüden bir temsilci okulunu, müdür de Hasanoğlan'ı tanıtıyor. Sonra da Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan giriyor derse; eğitimde dayanın, baskının yeri olmadığını anlatıyor...

Öyle ki her şey, kurala, ilkeye uygun tasarlanıyor; çoğulcu çalışma, tekilci yükseliş, devrimci anlayış sürdürülüyor... 22 saat bilgi, 11 saat uygulamalı ders yapılıyor... Dil, bilgi, bilim, matematik, fen, tarım, resim, müzik, beden eğitimi, hayvancılık, yapıcılık, dülgercilik, sağlamlık gibi halkın sorunlarını çözecek dersler görülüyor.

Öğretmenleri, öğrencileri ilkel. 150 lira makam bedeli, 72 lira maaşı olan Mimar Mualla Eyuoboğlu maaşını alıyor, makam bedelini devlete bağışlıyor... Gerekleri kendileri üretiyor, kendileri tüketiyor... Hiç kimse yük olmak istemiyor devlete.

6 aylık kursu bitirenlerin önünde iki seçenek belirliyor... Ya köylerine gidip öğretmenlik yapacaklar, ya da Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde okuyacaklar, enstitü öğretmeni olacaklar... Bu konularda tartışmalar çıkıyor. İlk 91 kişi köyde öğretmenlik yapmak istediğini belirtiyor; sonra bu sayı 52'ye iniyor... Aralarında anlaşılıyorlar, Ankara'ya bir ayrılış gezisi düzenliyorlar. Etnoğrafya Müzesi'ni, Anıtkabir'i, Atatürk Orman Çiftliği'ni geziyorlar, sonra ayrılıyorlar.

Dersler içinde, çevreyi tanıma, görme, inceleme dersleri de var. Bu erekle araç gereçler at arabasına yükleniyor, Aşık Veysel bindiriliyor... Dereşih Köyü'ne gezmeye gidiliyor.

İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, Şube

Müdürü Ferit Oğuz Bayır, Enstitü Müdürü Mustafa Lütfi Engin, Yapı Sanat Başkanı Mustafa Güneri, Eğitim Başkanı Tahsin Müslim Türkbay, Öğretmen Hidayet Gülen, Yüksek Mimar Mualla Eyuoboğlu, 375 öğrenci yürüyerek kestirmeden yola çıkıyorlar, köye varıyorlar, bekliyorlar arabanın geldiği, et-tiği yok.

Gözlemci, yardımcı gönderiliyor; bakıyorlar ki araba devrilmiş, Veysel'in sazı kırılmış. Az zararla atlatılmış kaza. Araba onarılıyor, geliniyor köye. Aşık Veysel sazı için türküyü yakıyor; Öğretmen Hidayet'e yazdırıyor:

"Ben gidersem sazım sen kal dünyada/ Gizli sırlarımı aşık ar etme/ Lal olsun dillerin söyleme yâda/ Garip bülbül gibi ahûzar etme/.../ Sen petek misali Veysel de arı/ İneşir beraber yazardık balı/ Ben bir insan oğlu, sen bir dut dalı/ Ben babamı, sen ustamı unutma"

Aşık Veysel'i tanımayan yoktur. Ama onun Köy Enstitülerinde saz öğretmeni yaptığını bilen kaç kişi vardır bilinmez? Düziçi İlköğretim Okulu'nda okurken bizim okula da gelmişti. Hiç unutmam; köy enstitüleri için yaktığı türküyü okumuştum.

"Enstitü bir kovana misaldir/ Her türlü çiçekten alır bal yapar/ Yurdumuz içinde doğru bir yoldur/ Memleket kanat takar, kol yapar/..."

Veysel gül yüzlü yârdan bir mektup almış... Memleket özlemi yanar içinde... Nasıl etse de izin alsın... Orada, Tonguç Baba ile konuşurken dolaştırır, döndürür sözü, getirir izine..

Alır sazı kucağına şöyle seslenir:

"Bir mektup aldım gül yüzlü yârdan/ Gözletme yolları gel deyi yazmış/ Sivrialan köyünden bizim diyardan/ Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış/.../ Veysel bu gurbetlik kâr etti cana/ Karıştır göçünü ulu kervana/ Gün geçirip fırsat verme zamana/ Sakın uzamasın yol deyi yazmış"

Koca Tonguç anlamaz mı, vermiş izni... Veysel gitmiş bir ay...

10.7.1941'de temeli atılan Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde 6 okul, 7 öğretmen evi, 5 işlik 3 depo, 1 matbaa, 1 yemekhane, 1 yatakhane, hela, kümes, ahır; 2 yılda 31 yapı yapılıyor... Yönetmeliği hazır... Hasan Ali Yücel son bir kez daha denetliyor okulu, 1943, 6 Haziranında onaylanıyor yönetmeliği. Böylece Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü resmen kurulmuş oluyor... Bir kol daha açılıyor okulda; Sağlık Kolu. Yetişen sağlıkçılar köylere gönderiliyor... Sıtma, trahom, verem, frengi gibi hastalıkların kökü kazanıyor.. Üfürükçülere, falcılara, muskacılar yer kalmıyor...

Köy Enstitülerinde okuyan öğrenciler öyle inançlı ki; köylerdeki sorunları biliyorlar. Çözmek için tasarılar üretiyorlar... Köyün evlerini yenilemek için, tuğla kesiyorlar, duvar örüyorlar, çatı kuruyorlar, dışını/içini sıvıyorlar, pencerelerini, kapılarını, döşemelerini, ahırını, kümesini, samanlığını yapıyorlar... Çiftçiliği modernize ediyorlar. Tarlaları kotanla/pullukla sürüyorlar, bahçeleri kirizma edi-

yorlar, gübreliyorlar... Yöreye uygun tahılcılık, sebzeçilik, meyveciliğe önderlik ediyorlar. Hayvancılığı geliştiriyorlar..

Öğrenciler öyle çalışkan ki, enstitüden enstitüye koşuyorlar. Yeni okullar kuruyorlar. Dicle Köy Enstitüsü de böyle bir imeceyle yapılan bir okul. O yıllarda çevre çok geri, kara, mor sinekler uçuyor. Dil yok, bilgi yok, tuvalet yok, sayrılık çok.. Tuvalet diye taşların arasına gidiliyor. Enstitü yapınca uygarlık giriyor... Yüksek yerlerdeki ağalar, beyler anamalıcılar, halka çok görüyor uygarlığı yıkıyorlar köy enstitülerini...

Yeni bir köy enstitüsü, yeni bir köy okulu yapan öğrenciler; karşılaştıkları engelleri, güçlükleri, zorlukları yenmesini biliyorlar... Gittikleri köylerde ölçümlenen ustalara, yapının nasıl yapılacağını, oluşturulacağını öğretiyorlar. Çevreyle olumlu yakınlaşmalar sağlıyorlar. Bu çalışmalarını gezici başöğretmenler denetliyor, değerlendiriyor. Okulun yemeğini, temizliğini, denetimini, getir götürünü öğrenciler yapıyor. Tonguç yönetiminde iş eğitimi, ders, kol sözcüklerinin sözlüğünü hazırlıyorlar, sınıfların hizmetlerine sunuyorlar...

Bitkibilim üzerine yeni şeyler söylüyorlar!..

Ali Yılmaz bitkibilimci bir öğrenci. Hasanoğlan bitkibilim laboratuvarını oluşturuyor. Ankara'nın ve ülkenin çeşitli yerlerinden toplanan bitkiler burada yer alıyor. Bitkilerin Latince adları yazılıyor. Öğrencilerin, çevrenin yararına sunuluyor.. Ne büyük, ne kapsamlı bir çalışma.. Her güzelliğin düşmanı olan anlayış, Köy Enstitülerini kapatmasaydı DNA çoktan aşılış olacaktı..

Her ders, her kol ayrı bir bilim içeriyor... Öğrenciler bu işin ayrıntıdalar... Titizlikle çalışıyorlar, başarıyorlar... Müzik de öyle. Müziğin başı da İbrahim Ön. Okulda 250 mandolin, 37 bağlama, 55 keman, 8 akordeon, 3 davul, 3 piyano.. bulunmakta... Saffet Arıkan'a Almanların hediye ettiği piyano da orada. Tonguç, 25 bin lira katkıda bulunuyor, büyük bir müzik belgeliği oluşturuluyor... Çok yönlü, çok amaçlı bir çalışma içeriyor Köy Enstitüleri...

Köylülerin kalkınması için hazırlanan tasarılar; köylünün toprağı işleme, araç gereçleri kullanabilmesi, barınaklarını oluşturabilmesi, iç/dış güzelliğini sağlayabilmesi, sağlığını koruyabilmesi..gibi işlevleri kapsıyordu. Bu nedenle, Hasanoğlan'da uygulama kolları kurulmuş. Öğrenciler, öğretmenlerinin gözetiminde, köylere gidiyorlar, öğrendiklerini altı ay uyguluyorlar... Böyle gidebilseydi, ne köy boşalırdı, ne de yoksul kalırdı...

İsmail Hakkı Tonguç büyük bir eğitimci, onun kadar köyü, köylüyü tanıyan, sorunlarını bilen kaç insan gösterilebilir? Onun "**Canlandırılacak Köy**" kitabı kesinlikle okunmalı. Eğitim konuşmaları toplanmalı, kitaplaştırılmalı. Tonguç, "Bir okulun başarılı olabilmesi için oyun bahçesi, uygulama bahçesi, işliğı, ahır, kümesi, spor alanları, müzik, bilgi, tiyatro salonları bulunmalı.." diyor. Öğrencilerden uygulama okulu tasarısı istiyor. Bu tasarıyla, öğrencilerin hayal güçleri, mühendislik yetenekleri geliştiriliyor..

Öğrencilerin bilgilerini, görgülerini artırmak için gerekli yerlere geziler düzenleniyor. Her küme, öğretmenlerinin gözetiminde gezi tasarılarını hazırlıyorlar. **Abdullah Özkucur**'un kümesi, Arifiye, İstanbul, Keçiçepe gezisi düzenliyor. Arifiye bataklığının nasıl yeşil alan haline ge-

tirildiğini, İstanbul camilerinin mimari özelliklerini, Keçiçepe artezyen kuyularıyla çevrenin nasıl sulandığını, dizel motorlarla nasıl elektrik üretildiğini anlatıyor. Dr. Refik Saydam Sağlık Kurumu'nu da geziyorlar. Orada, koyunlar denek yapılarak kuduz aşısının; danaların denek yapılarak çiçek aşısının, atlar denek yapılarak tetanos aşısının, bitler denek yapılarak tifüs aşısının nasıl üretildiğini öğreniyorlar..

Tez ödevleri de yerinde araştırma, inceleme, uygulama yapılarak oluşturuluyor. Bir öğrenci Karabük Demirçelik Fabrikası'nda, haddeden geçirilen demir kütüklerinin nasıl çubuk, profil haline getirildiğini orada bir ay çalışarak öğreniyor. Bir öğrenci de arsız otlar konusunu işliyor. Tarlalarda, ekinlerin içinde 1 metrekarede ne kadar arsız ot yetiştiğini saptıyor, defterine not ediyor, verime ne kadar zarar verdiğini belirtiyor. Böylece, 48 ayrı konuda tez dosyası hazırlanıp sunuluyor..

İnönü, Hasan Âli Yücel, İsmail Hakkı Tonguç üçlünün tasarımlarıyla köylere gönderilen öğretmenlerin; öğrencilere, köylülere nasıl davranacakları, nasıl örnek olacakları hakkında bilgileri, İsmail Hakkı Tonguç mektuplarıyla bildiriyor... Bu girişimlerle; okul, öğretmenevi yapımı seferberliği başlatılıyor. Ama, 1946 seçimiyle kurulan yeni bakanlar kurulunda Hasan Âli Yücel'e yer verilmiyor. Yerine Reşat Şemsettin Sırer getiriliyor, 7.8.1946 günü göreve başlıyor. 21.9.1946 günü de İsmail Hakkı Tonguç İlköğretim Genel Müdürlüğü'nden alınıp Talim Terbiye Kurulu üyeliğine atanıyor... Bundan sonra eğitim seferberliği hızını yitiriyor. Hemen enstitü müdürleri, öğretmenleri değiştiriliyor. İvriz Köy Enstitüsü Müdürü Recep Gürel Hasanoğlan'a veriliyor. Yerine, 12.8.1946'da Düziçi Köy Enstitüsü Eğitim Başkanı Sefa Güner atanıyor. Enstitüye, DTCF (Dil Tarih Coğrafya Fakültesi)'nden gelen bir öğretim görevlisi; öğrencilerin okuduğu 'Varlık dergisi, Sünger Avcısı, Minka Abla, Daraganın Dikenleri' gibi yayımları yasak diyerek ellerinden alıyor, çocukları tokatlıyor**.

Yeni Bakan bildiğinden şaşmıyor! Askere alınan öğretmenlerden 25'i çavuş çıkarılıyor. 1947'de Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü kapatılıyor. Kızlar Ankara Kız Teknik Okulu'na, erkekler Ankara Teknik Öğretmen Okulu'na, Gazi Eğitim Enstitüsü'ne dağıtılıyorlar.

Bakan enstitüye gelip öğrencileri topluyor, "Ben bakanım, yasakçıyım, öğütleyicğim.." diyor. Genel Müdür Yunus Kâzım Köni ise aynı anlayışla, "Köy enstitülerini ıslah edeceğiz, geçmişteki hatalarını temizleyeceğiz" diye bağırıyor. Okulunu, yurdunu savunan İsmail Hakkı Kabakçı, Veli Yazar, Niyazi Köse gibi öğrencileri çağırıyor, "Okulu sizden kurtarmak istiyorum" diye azarlıyor. Köy öğretmenlerine verilen tarlalar, tarım araçları ellerinden alınıyor.

Kara gündür gelir geçer diyoruz ama, daha da beteri...

*Macar

**Öğretmenin adı verilmiyor.

Olçum: eli işe yatkın. Tasarı: proje. Taslak: maket.

Gezici baş öğretmen: Müfettiş.

Abdullah Özkucur,

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü,

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları

Şiir Köşesi

TALİP APAYDIN

Selâhattin Öğretmen

Kınık köyünün büyük beyaz okuluna,
Pencerelerden bir baktım,
Selâhattin öğretmenin sesi geliyordu.
Öğrenciler taş kesilmiş dinliyordu.
Neler diyordu, o duvarlar biliyordu.
Kımıldamadan öyle kaldım,
Okula güneş vuruyordu.

O, karşımda dinlendiren aydınlık
Gönlüme vuruyordu bir parçası.
Düşüncemi tuttum, açıklara saldım.
Bir at koşar gibi çayırlarda
Selâhattin öğretmen konuşuyordu.
Köyün kara toprak evleri,
İlerde her şeyden habersiz
Kendi hayatını yaşıyordu.

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenişehir / ANKARA
Tel&Faks: 0312 425 24 68

Yayının Adı
Yayının Türü
Yayın Şekli
Yayın Sahibi
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Yayın İdare Adresi
E-Mail
Hazırlık ve Baskı

Köy Enstitüleri
Yayın Süreli Yayın
2 Aylık - Türkçe
Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına ERDAL ATICI
ALİ KINACI
Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA
kevakfi@gmail.com
Merdiven Reklam Tanıtım
merdivenreklamtanitim@gmail.com